MASALLARDAKİ DEVLET KUŞU MOTİFİ

Motif Of State Bird in Tales

Yrd. Doç. Dr. Kürşat ÖNCÜL*

ÖZ

Masal motiflerinin çözümlenmesinde tarihsel süreç içerisinde birçok yöntem ortaya konulmuştur. Bu yöntemler süreç içerisinde çeşitli eleştirilere uğramış ve yeni metodolojik kabuller ortaya çıkmıştır. Türkiye merkezli çalışmalarda yoğunlukla "Tarihi coğrafi Fin metodunun ve psikanalitik yöntemin" kullanıldığı görülmektedir. Ancak tek yönlü çalışmalar ve bu bağlamda araştırıcılarca kullanıldığı belirtilen inceleme yöntemleri dünya ekseninde çeşitli eleştiriler almıştır. Bilimsel eleştirileri göz önüne almaksızın yapılacak incelemeler, doğal olarak tarihsel sürecin gerisinde kalacaktır. Şu ana kadar yoğunlukla Türk masallarının bir motifi şeklinde ele alınan ve daha ziyade tarihsel kökenlerine vurgu yapılan "devlet kuşu" motifi, bu çalışmada halkbilimine dair ortaya konulan farklı yaklaşımlar doğrultusunda ele alınmıştır. Çalışma bağlamında, "devlet kuşu" motifine ait temel değerlendirmeler özetlenmiş, bu anlatının Türk devlet anlayışındaki yeri belirtilmiştir. Bu kapsamda masallardaki "devlet kuşu" motifiyle, yönetim anlayışı arasındaki tezatın neden/nedenlerinin çözümü için halkbilimi ürünlerine yaklaşım metotlarından yararlanılmıştır. Halkbilimi metotlarının konuya ilişkin farklı sorunları barındırdığı ifade edilmeye çalışılmış, yöntemlerinin özellikle çeşitli ihtiyaçlardan ve sorunlardan hareketle ortaya konulduğu gerçeğinden hareket edilerek, Türk sözlü kültür ürünlerinim çözümlenmesinde, kendi gerçekliği bağlamında bir yaklaşım sergilemenin gerektiği vurgulanmak istenmiştir.

Anahtar Sözcükler

Masal tahlili, devlet kuşu, folklor yöntemleri

ABSTRACT

There have been suggested many methods to analyse the motifs of tales during historical process. These methods have been criticised so new methodical admisions have appeared. The usage of historic-geogrophical Fin method and physchoonalitic method is commonly seen in Turkey-centered Works. But these single directed Works and survey methods that are used bye researchers have taken variable criticism araund the world. The surveys that aremade ignoring the scientific criticism, naturally will stay behind historical process. "The State Bird" motif which has been taken up as a motif ofTurkısh tales until now, is taken up in this work according to different approaches that are folklore.

İn this work main evaluations on state Bird motif has been summarized and ıts place in Turkısh State is told. For that reason, by the help of state bird motifi, I benefited from folklore products methods to make a solution for reason of contrasts between management understonding.

Also in this work I tried to declare thet; methods include different problems related to this subject. These methods have been put forward because of needs and problems and I wanted to emphasise on that; A real approach has to be put forward to analyse the oral culture products.

Key Words

Tale analysis, statebird, folklore methods.

Sözlü kültür ürünlerinden masallar, Türkiye'deki araştırıcılarca üzerinde en fazla çalışılan türlerden olmalarına karşın bu çalışmaların yoğunluğunu motif tespiti ve tarihsel kökenlerine vurguya yönelik unsurlar oluşturmuştur. Bunları sınırlı sayıda da olsa psikanalitik yöntemin sunduğu paradigmalar doğrultusundaki incelemeler takip etmektedir. Bu çalışma, izleyeceği yöntem açısından masal incelemelerinde süregelen bu formların dışına çıkmayı ve masallardaki "devlet kuşu" motifine farklı teorilerle yaklaşmayı amaç edinmiştir.

Tarihsel düzlem, toplumların kutsal olarak kabul ettikleri canlı ve cansız varlıkları diğer varlıklardan ayırdıklarını, dillerin gelişimine paralel olarak isimlendirmede görülen farklılığın, kültürel kabuller doğrultusunda algılama

* Kafkas Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi. onculkursat@yahoo.com

ve anlamlandırmada da yaşandığını göstermektedir. Kültürler arasındaki farklılıklara karşın özellikle yapısalcı teorisyenlerin ortaya koyduğu çalışmalar, aynı varlığa yüklenen niteliklerde [yapı itibarıyla] aynı amaca yönelik değerleri görmenin mümkün olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda farklı kültürlerde görülen ve çeşitli noktalarda ortaklık taşıyan varlıklardan biri de kuşlardır. Kuşlara ve kuşlar bağlamında farklı hayvanlara verilen olağanüstülükleri hemen her toplumun bulunduğu coğrafyanın ekolojik yapısına ve bunun sonucunda oluşan hayvan çeşitliliğine bağlı olarak oluşan değerler silsilesi içerisinde geliştirilen kültürel ürünlerde görmek mümkündür. Belirtilenler doğrultusunda Türk kültüründe "Zümrüdü anka", "Huma" yahut "Umay" olarak adlandırılan ve olağanüstü nitelikler gösteren kuş, farklı mitolojilerde Phoenix, Anka, Tanniao, Homa, Rokh, Simurg (Akalın 1993: 130) adıyla kültürel bir motif olarak yaşamaktadır.

İncelemeye esas alınan masal metinlerinde "talih kuşu" ya da "devlet kuşu" olarak adlandırılan kuşun en temel özelliği, başına konduğu kişiye yöneticilik vasfı kazandırmasıdır. Günümüze kadar bu kuşla ilgili yapılan değerlendirmeler, kuşa verilen bu niteliğin nedenini çözümlemekten ziyade eski Türk mitolojisine yönelik incelemelerde görülen kutsal kuşlarla bağlantısının ortaya konulması ve farklı Türk boylarındaki örnekleriyle desteklenmesi noktasında yoğunlaşmaktadır.[1]

Belirtilen çalışmaları Arap, Fars, Yunan kültüründe benzer nitelikleri taşıyan kuşların varlığı ve bu anlamda yapılan karşılaştırmalar izlemektedir. Bu incelemede yukarıda belirtilen çalışma metodolojilerinden ayrı olarak motifin, yönetim ve dolayısıyla eski Türk devlet geleneğiyle ilişkisi farklı kuramsal yaklaşımlar doğrultusunda tartışılacaktır.

Türkiye merkezli masal derlemelerinde tespit edilen "devlet kuşu" motifi, farklı masal metinlerinden ziyade temelde eş ve benzer metinlerde bulunmaktadır. Bu anlamda değerlendirmeye esas alınan yaklaşık bin masaldan yalnızca on beş masalda bu motif tespit edilmiş; masallar, eş ve benzer metinlerine göre gruplandırıldığında ise yalnızca 6 masalın eş metinlerinin varlığı ortaya çıkmıştır.[2]

İncelemeye alınan masal metinlerinde görülen "devlet kuşu" motifi, yönetimin/yöneticinin tespit edilmesinde en temel öğe olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak eski Türk kültürüne yönelik çalışmalarda yönetimin ne şekilde belirlendiği net bir şekilde açıklanmış ve bu anlamda bir uygulamanın varlığına dair herhangi bir işarete rastlanmamıştır.[3] Konuyla ilgili çalışmalarda Türk yönetim yapılanmasının M.Ö. II binli yılların çok öncesinde şekillendiği ve yönetime kimin geçeceğine dair siyasal yapılanmanın belirli kurallara bağlandığı ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda, masal metinlerinde görülen ve "devlet kuşu" olarak adlandırılan motife tarihsel bir perspektifle yaklaşıldığında eski Türk kültüründe görülen siyasal yapılanmayla çeliştiği görülmektedir. Ortaya çıkan bu sorunun açıklanması noktasında folklor metinlerinin çözümlenmesine yönelik ortaya konan temel teorilerle bir çözümleme yapıldığında şu sonuçlara ulaşmak mümkündür. Motifin çözümlenmesinde ele alınacak ilk yöntem fonksiyonalist teoridir. Bu teori folklorun temel işlevleri konusunda

1. Hoşça vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme

2. Değerlere, toplum kurumlarına ve törelere destek verme

3. Eğitim, yani kültürü gelecek kuşaklara aktarma

4. Toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulmak için bir kaçıp kurtulma mekanizması (Bascom 2005: 138–142) olmak üzere dört temel ilkeyi benimsemektedir.

İfade edilen ilkeler doğrultusunda, belirtilen motifi barındıran masalların, masal formatı doğrultusunda bir eğlendiricilik taşıdığı ancak gülme/komedi öğesinin baskınlığını barındırmadığını tespit edilmiştir. İncelenen masalların bu özelliğinden hareketle, birinci ilkede belirtilen işlevin ilgili masalların temel amacı olamayacağını belirtmek mümkündür. Motif, yukarıda belirtildiği üzere, eski Türk kültürünün temel siyasal değerleriyle karşıtlığından ötürü işlevsel teorinin 2. ve 3. maddelerde açıklanan unsurlarıyla da örtüşmemektedir. Motifin sadece 4. maddede ifadesini bulan düşünceyi aksettirdiği savunulabilir ancak incelenen masal metinlerinde verilmek istenen düşünce göz önüne alındığında, bir protestonun varlığına dair unsurun söz konusu olmadığını görmek mümkündür. İlgili açıklamalar doğrultusunda "devlet kuşu" motifinin işlevsel teorinin folklorun fonksiyonları kapsamında bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda, yönetimsel bağlamda soruna net bir çözüm getiremeyeceği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca reel hayatta fonksiyonel olmayan bir motifin neden yaşatıldığı sorusu ise yeni bir tartışma konusunu ortaya çıkarmaktadır.

Sorunun çözümüne yönelik olarak ele alınabilecek yöntemlerden bir diğeri "Tarihi-Coğrafi Fin Yöntemi" olarak adlandırılan inceleme metodudur. Metodun temel paradigması "ur-form"a ulaşmak olduğundan bu yaklaşım doğrultusunda yapılacak değerlendirme sonucunda "ur-form"a ulaşmak mümkün olabilir; ancak ulaşılacak olan "ur-form" sorunu çözmeyecek aksine işlevsel teoride karşılaşılan sorunu yineleyecektir.

Yapısalcı yöntemin temel referanslarından biri olarak kabul edilen ve Türkçeye "Masalın Biçimbilimi" olarak çevrilen çalışmadan hareketle bir çözümleme yapılmak istendiğinde ise [metodun kültürel öğeleri tespitten ziyade evrensel bir yaklaşım tarzından hareket etmesi ve motifi masalda geçen simgesel ögelerden biri olarak görmesi nedeniyle] motifin Türk kültüründe yaşamasının yönetimsel anlamdaki sorununa katkıda bulunmak mümkün değildir.

Psikanalitik yaklaşımla sorunu kısmen çözümlemek mümkün görünmektedir. Yöntem söyleminde, bireyin kişisel isteklerini gerçekleştirmek için sembolik değerler oluşturduğunu, siyasal yaşamında var olmayan bir uygulamayı folklor ürünlerine uygulayarak bir anlamda protestosunu gösterdiğini belirtmek mümkündür. Ayrıca yöneticinin kutsalla olan bağının gösterilmesi noktasında bu motifin bir sembol olduğu şeklinde bir yaklaşım da sergilenebilir. Bu yaklaşıma gelebilecek en anlamlı soru bireyin kolektif bilinçaltında bu yönde bir seçim sisteminin olup olmadığıdır. Bireyin görmediği, duymadığı bir sistemi nasıl olup da sözlü kültür ürünlerine eklediği bir sorun olarak ortaya çıkacaktır. Psikanalitik yöntemin savunucularından Campbell'ın geliştirdiği teori bağlamında sorun ele alındığında, araştırıcının, halk anlatılarında kahramanın başı ne zaman dara düşse ya da macera yeni bir sürece girecek olsa bu durumu kolaylaştıran insan ya da hayvan görünümlü bir figürün aksiyona katıldığını belirttiği görülür. Halk anlatılarında en sık tekrar edilen motiflerden biri olan bu yapıyı Campbell "doğaüstü yardımcı" olarak adlandırır. Campbell'in, halk anlatıları-

nı ayrılma-erginlenme-dönüş (Campbell 2000: 41) formülü ile açıkladığı çalışma doğrultusunda "devlet kuşu" dönüşün gerçekleşmesindeki en temel yardımcı unsurdur. Yöntem kendi yaklaşımı içerisinde soruna bir cevap getirmesine karşın yönetimsel anlamda bu motifin ne şekilde kabul edildiğine yönelik olarak bir cevabı barındırmamaktadır.

Masalların kökenine ait görüşlerden biri olan masalların mitlerin parçalanmasıyla oluştuğu tezinden hareket etmek sorunun çözümünde kullanılabilecek bir diğer yöntemdir. Bu yaklaşımda mitler, barındırdıkları unsurlar itibarıyla masallardan önceki zaman dilimlerine ait olduklarından sorunun çözümü için mitlere başvurmanın yararlı sonuçlar verebileceği düşünülebilir. Zihnin alt kategorilerindeki sembolik formlardan oluşan; sanat ve din gibi öğeleri içinde barındıran (Cassirer 2005: 22) mitler, sembolik özellikleri nedeniyle belli bir kültürel öğeler bütününü imgelerden yararlanarak simgesel biçimde birbirine bağlar ve dile getirir. Ayrıca görünen şeyler görünmeyenin bir göstergesi olarak ele alındığından, bu dünyaya ait olanla kutsal olanın iç içe girdiği bir düşünce tarzını yansıtır (Duverger 1982: 143). Mitlerin taşıdıkları özel anlamlar onların yazısız toplumların yasaları, omurgaları şeklinde ifade edilmelerine neden olmuştur. Bu kapsamda mitler, toplumun temelinde yatan değerleri, simgeler yardımıyla anlatan bir semboller dilidir (Duverger 1982: 417). Ancak bu yaklaşımla onları yalnızca semboller olarak değil toplumun sosyal ve siyasal değerlerini yansıtan kabuller şeklinde görmek gerekmektedir. Mitlere bu formda yaklaşıldığında onların, bir kabilenin sosyal düzeni, ekonomik uğraşları, sanatları, becerileri, dini ya da sihirsel inançları ve dini törenlerine ait izler barındırdığını görmek mümkündür. Bu yönleriyle topluluğun kurumlarında, o topluluğun uğraşlarını dile getiren ilkel gerçekliğin ifadesi oldukları gibi, o topluluğun önceki var olan düzenini de doğrularlar (Akkaş 2008: 83). Mitler bu yaklaşımla gerçeküstü olayların konu edildiği anlatılar olmaktan ziyade sosyal yapının bütünselliği bağlamında anlaşılır olanla diğer bir deyişle politik olanla ilişkili kabul edildiklerinden insanoğlunun politik iktidar ilişkilerini anlama olanağını sunmaktadır. Bu özellikleriyle mitler, devletlerin, milletlerin düşüncelerini kabullerini tarihsel bağlamda aydınlatmaktadırlar (Sarıbay 1998: 129). Mitlerin sosyal yapının bütünselliği içinde iktidara yönelik gönderimlerinin anlaşılabilmesi, ait olduğu toplumun sembolik evreninin de anlaşılmasına bağlıdır. Mit çözümlemelerinde, mitlerin inanç sistemi içerisinde yer aldığı ve bu anlatıların insanoğlunun karşı karşıya kaldığı çeşitli sorulara karşı verdiği cevaplar olduğu kabul edildiğinde, cevapların içeriğinde sosyal yaşamın sunduğu şartları göz önünde bulundurmak gerekecektir. Bu doğrultuda masalları çözümlemenin temel yöntemlerinden biri olan "mit masal" ilişkisine dönüldüğünde Türk mitolojisi olarak adlandırılan metinlerin XIX. yüzyılda yazıya geçirilmiş olması tarihsellik bakımından eldeki masal metinlerinin derlenen mitolojik metinlerle paralel bir zaman diliminde derlendikleri sorununu ortaya çıkaracaktır. Metinler arasındaki bu durum çalışmanın başında ortaya konulan sorunun giderilmesi noktasında "masalların mitlerin parçalanmasıyla oluştuğu"na dair yaklaşımın bir çözüm üretemeyeceğini göstermektedir.

Masalların kökenine ait farklı yaklaşımlardan biri de Hint ve Mısır'a dayandırılan tek merkezli köken araştırma yöntemidir. Bu yöntemlerin de sorunun

çözümüne yönelik bir yanıt vermesi çok zor bir olasılıktır. Çünkü her iki bölgede de tarih boyunca sosyal ve siyasal bir hiyerarşi hâkim olmuştur. Hindistan'da görülen kast sistemi bireyler arasındaki ilişkiyi net bir şekilde ayırdığından yönetimin ve yöneticinin nitelikleri konusunda farklı bir seçim sistemini doğuracak bir realiteden oldukça uzaktır. Mısır'daki yönetim yapılanmasının da kutsal bir aile anlayışına dayanması, bu yaklaşımların soruna dair bir çözüme gidilmesinde yarar getirmeyeceğini göstermektedir.

Folklor metinlerini tarih düzleminden hareket ederek çözümlemeye çalışan Hector ve Nora Chadwick gibi bazı bilim adamları bütün büyük halk destanlarında anlatıların özünü tarihsel gerçekliğin oluşturduğunu düşünmektedir. Bunlara evrimsel halkbilimi kuramının savunucularından E. Tylor ve Andrew Lang'ı da eklemek mümkündür. Lang, folklor çalışmalarını anlamak ve yorumlamak için öncelikle tarihi süreci ele almamız gerektiğini savunur ve bunun için tarihsel belgelerden yardım alınabileceğini, cevaplanamayan soruların bu şekilde yanıt bulabileceğini belirtir (archive.org). Tylor ve Lang'ın görüşleri ciddi eleştirilere uğramış ve her zaman için geçerli çözümler üretme noktasında tutarlı sonuçlar vermemişse de zaman zaman folklorik unsurların kökenine dair çözümlemelerde kullanılabilecek bir yöntemdir. Soruna dair tarihsel bilgiler göz önünde bulundurulduğunda devlet öncesi tarihsel sürece geri dönmek gerekir. Bu amaçla öncelikle Türk devlet yapılanması ve seçim sistemine yönelik bilgilerin incelenmesi gerekmektedir.

Devletleşme sürecinin toplumdan topluma farklılık gösterdiği araştırıcılarca ifade edilmektedir. Bu sürecin oluşmasında temel öğelerden biri yönetim erkini oluşturacak aristokratik bir yapılanmanın dolayısıyla hiyerarşik düzenin varlığıdır. Türk siyasal yaşamına ait kaynaklar bu anlamda bir aristokrat yapılanmanın ve hiyerarşinin doğumunun M.Ö. II binli yıllar öncesinde gerçekleştiğini belirtir. Orta Asya coğrafyasında kurulan Çu devleti bu anlamda kaynaklar yoluyla ulaşılabilinen en eski Türk devleti olarak kabul edilir. Çu devleti öncesinde ve aynı süreçte boylar federasyonu olarak adlandırılabilecek siyasal yapılanmaların varlığı belirtilir. Bu yönüyle Türk siyasalında yönetime geçecek olan ailenin ve kişinin kimliği noktasında temel unsurların oluşmasını, M.Ö. II binli yılların öncesine dayandırmak mümkündür. Süreç içerisinde Türk yönetiminin yapılanmasında aristokratik bir yapılanmanın söz konusu olduğunu görmek mümkündür. Yönetim, bu anlamda kendini kutsayarak ay ve güneşle sembolleştirmiş, toplum da bu yapılanmayı mitler ve destanlar yoluyla sözlü kültüre yansıtmıştır. Türk siyasalında özetle açıklanan bu hiyerarşik yapılanmanın ortaya koyduğu temel sonuç "devlet kuşu" şeklinde adlandırılan ve bir anlamda herkesin yönetme erkine katılımını sağlayacak bir yönetim anlayışının görülmediğidir. Masallarda şehir, köy ya da farklı bir ad altında yapılan seçim sistemi, yerleşik bir yaşamın, dolayısıyla tarıma dayalı bir ekonomik yapının baskınlığını taşıyan bir sosyal kabulün işaretlerini sunar. Bu durumda karşımıza çıkan, küçük şehir devletlerine benzer bir yapılanmanın esas alındığı ve yönetim algılamasında sınıfsız bir değerler dizgesinin kabul edildiğidir. Seçim sistemlerine yönelik olarak yapılan araştırmalar sınıflı toplum oluşumunun öncesinde kura ve piyango yöntemi olarak adlandırılan seçim sistemlerinin varlığından söz eder (Akal 1995). Yöne-

tim erkinin belirlenmesinde uygulanan bu yöntem T. Benfey'in ödünçleme teorisi mantığı içerisinde ele alınabilir. Türk coğrafyasında bu anlamda bir yönetici seçimi tespit edilememesine karşın kura ve piyango yöntemine ait pratiklerin kültürel ödünçlemeye olanak sağlayacak bir yolla Türk düşünce sistemine ve sözlü kültür ürünlerine aktarılmış olduğu savunulabilir. Elbette ki masalları bir tarih metni olarak ele almak motiflerini ve konularını bir tarihi gerçekliğe dayandırmak araştırıcıları yanlış sonuçlara götürebilir. Ancak XX. yüzyılda bu anlayışla hareket eden Veselovski, Bedier gibi birçok araştırıcıyı tespit etmek mümkündür. Bu araştırıcıların çalışmaları tarihle folklor arasındaki bağlantıyı belirli oranda açığa çıkarmakla birlikte bu yaklaşımın her zaman için tutarlı sonuçlar vermeyeceği de ortaya konulmuştur.

Yukarıdaki açıklama ve incelemeler metinlere yaklaşırken tek bir metodu esas almanın doğurabileceği sıkıntıları ortaya çıkarmayı amaç edinmiştir. Bu bağlamda tek yönlü yaklaşımların folklor çalışmalarının tekdüze bir yapı kazanmasına yol açtığı dolayısıyla sorunların çözümüne yönelik yanıtsızlığın sürmesine yol açacağı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuç belirtilen unsurlardan dolayı bir yargıyı ispatlama çabasından ziyade kültürel değerlere yaklaşım noktasında farklı metodolojik yapıların sıkıntılarını gösterme çabasını gütmüştür. Buna karşın, bir çıkarıma gidilmek istendiğinde, masallardaki seçim sisteminin Türk siyasal yapılanmasına aykırı unsurlar taşımasına karşın, yönetici seçilen kişinin asalet taşımadığı düşüncesiyle seçimin üç kez yinelenmesi, eski Türk kültürünün izinin yakalanmasına yönelik bir yapı olarak ele alınabilir. Yapılan üçleme seçimi kazanan kişinin sıradanlığını yitirmesine ve bir anlamda kutsanmasına olanak sağlayacaktır. Birey anlatıyı ve anlatıdaki motifleri içselleştirerek metni dönüştürdüğünden, bu kutsamaya etken olan kuş da kutsama eyleminde, kutsalın elçisi olarak görev alması nedeniyle özel bir kimlik kazanacaktır. Bu bağlamda anlatı, sosyo-kültürel anlamda toplumun bilinçaltında yaşattığı değerlere uygun bir yapıya bürünecek ve yaşatılması sağlanacaktır.

NOTLAR

1 Mitolojik kökenli bir kuş olan Hümâ'nın en önemli özelliğinin devlet kuşu, talih kuşu olduğu belirtilmiş, bu nedenle daha çok mutluluk, şans ve güç sembolü olarak kullanılmıştır. Belirtilen özellikleri nedeniyle fiziksel, siyasal, tarihsel ve mitolojik olarak dört temel alanda incelenmiştir.

Fiziksel yapısı için çok yüksekten uçması, elde edilemeyişi, tuzağa düşmemesi, kemikle beslenmesi nedeniyle diğer kuşlardan üstün olduğu vurgulanmıştır (Batılsam 2002).

Siyasal anlamda, padişahın ölümünün ardından, halkın toplandığı meydana bir kuşun salındığı, kuşun sıradan bir kişinin başına konduğu takdirde bu işlemin tekrarlandığı ancak kuşun aynı kişiye üç defa konması halinde o kişi padişah seçildiği belirtilmiştir (Akkoyunlu, 1996).

Tarihi boyutu itibarıyla çeşitli adlarla ve özelliklerle anılan bu "olağanüstü kuş"un yer aldığı masalların öncelikle Hint ve İran mitolojisi ile Türk mitolojisinin karşılıklı etkileşimi ile teşekkül ettiği, daha sonra Arap kaynaklarının etkisinde kaldığı ifade edilmiştir (Duymaz 1998).

Mitolojik olarak ise konu efsanevi yaratıklar bağlamında da ele alınmış ve karşılaştırmalar yapılmıştır (Günay 1983).

2 Burada yalnızca tespit edilen masal metinlerinin kaynakçaları verilmiş ve bu doğrultuda bir değerlendirme yapılmıştır.

1. Evvel mi Gelsin Sonra mı (Okan, 2005), Rüzgaroğlu (Demir, 2006), Gençlikte mi İhtiyarlıkta mı (Demirbaş 2006) Gençliğine mi Kocalığına mı (Kumartaşlıoğlu 2006), Bezirgan (Yavuz 2006),
2. Oduncu Hasan (Kara 1996), İki Gardaş (Hafızoğlu 2005)
3. Sandıktaki Kız (Doğan 2006), Sebilci Güzeli (Dağı, 2008)
4. Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan (Kumartaşlıoğlu, 2006)

5. Ölüleri Bacaya Çektiren Keloğlan (Özçelik, 1993)
6. Kız Padişah (Günay 1975)

3 Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız: (Arsal, 1947: Arslan, 1984: Deer, 1954: Donuk, 1981: Eberhard, 1946: Güngör, 2006: Kafesoğlu, 1996: Ligeti, 1998: Lindner, 2000: Ögel, 1971: Ögel, 1982: Roux; 1998: Türkdoğan, 2004)

KAYNAKLAR

Akal Cemal Bali, 1995, Yasa ve Kılıç, İstanbul, Engin Yayıncılık.

Akalın L. Sami, 1993, Türk Folklorunda Kuşlar, Ankara, Kültür Bakanlığı.

Akkaş Sema Önal, "Mit ve Felsefe", Milli Folklor, S.77, 2008, s.83–88

Akkoyunlu Ziyat, 1996, "Binbir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri", PAÜ. Eğitim Fak. Der., S.l, s.1-12

Arsal Sadri Maksudi, 1947, Türk Tarihi ve Hukuk, İsmail Akgün Matbaası,

Arslan Mahmut, 1984, Step İmparatorluklarında Sosyal Ve Siyasi Yapı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi,

Bascom William R, 2005, "Folklorun Dört İşlevi", Çev. Ferya Çalış, Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2, Ankara, Geleneksel Yayınları, s.125-152

Batislam H. Dilek, 2002, Divan Şiirinin Mitolojik Kuşları: Hüma, Anka, Simurg, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi l, İstanbul 2002, s. 185-208.

Campbell Joseph, 2000, Kahramanın Sonsuz Yolculuğu, Çev. Sabri Gürses, İstanbul, Kabalcı Yay.

Cassirer Ernst, 2005, Devlet Efsanesi, İnsan Üstüne Bir Deneme, Çev. Necla Arat, İstanbul, Say Yay.

Dağı Satiye, 2008, Safranbolu Masalları, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,

Deer Jozsef, 1954, "İstep Kültürü", Çev. Şerif Baştav, A.Ü.D.T.C.F. Dergisi XII. C. I-II Ayrıbasım. Mart-Haziran, Ankara, T.T.K. Basımevi,

Demir Gülter, 2006, Konya İli Cihanbeyli İlçesi'nde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi,

Demirbaş Seher, 2006, Sütçüler Masallarında Motif ve Tip Yapısı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi,

Doğan Abdullah, 2006, Adıyaman Yöresi Masalları Üzerine Bir İnceleme, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,

Donuk Abdülkadir, 1981, "Türk Devletinde Hâkimiyet Anlayışı", Tarih Enstitüsü Dergisi, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Matbaası, s.29-56

Duverger Maurice, 1982, Siyaset Sosyolojisi, İstanbul, Varlık Yayınları.

Duymaz Ali, 1998, "Mitolojik Bir Kuş: Zümrüdü Anka", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi C. 1 S. 1, s. 91-97

Eberhard Wolfram, 1946, "Eski Türk Devletlerinin Ekonomisi Hakkında İncelemeler 2", Belleten, C.10, S.37. s.81-95.

Günay Umay, 1975, Elazığ Masalları, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Basımevi

Günay Umay, 1983, "Türk Masallarında Geleneksel ve Efsanevi Yaratıklar", Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi, S.1, s.21-46

Güngör Erol, 2006, Tarihte Türkler, Ankara, Ötüken Neşriyat,

Hafızoğlu Elif Berrak, 2005, Azerbaycan Masalları, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seminer Çalışması.

Kafesoğlu İbrahim, 1996, Türk Milli Kültürü, İstanbul, Boğaziçi Yayınları,

Kara Ruhi, 1996, Erzincan Masalları, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

Kumartaşlıoğlu Satı, 2006, Balıkesir Masalarında Motif ve Tip Araştırması, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,

Lındner Rudı Paul, 2000, Ortaçağ Anadolu'sunda Göçebeler Ve Osmanlılar, Çev. Müfit Günay, Ankara, İmge Kitabevi,

Ligeti L, 1998, Bilinmeyen İç Asya, Çev. Sadrettin Karatay, Ankara, T.D.K. Yayınları,

Okan Albay, 2005, Bingöl Masalları İnceleme Metin, Fırat Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi,

Özçelik Mehmet, 1993, Afyonkarahisar Masalları Üzerine Bir Araştırma, Konya Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Ögel Bahaeddin, 1971, Türk Kültürünün Gelişme Çağları II, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi,

Ögel Bahaeddin, 1982, Türklerde Devlet Anlayışı, (13. Yüzyıl Sonlarına Kadar), Ankara, Başbakanlık Basımevi,

Propp Vladimir, 1985, Masalın Biçimbilimi, Çev: Mehmet Rıfat, Sema Rıfat, İstanbul, Bilim/Felsefe/Sanat Yayınları,

Roux Jean Paul, 1998, Türklerin ve Moğolların Eski Dini, çev. Aykut Kazancıgil, İstanbul, İşaret Yayınları

Sarıbay A.Yaşar; Öğün, S.S, 1998, Bir Politikbilim Perspektifi, Bursa, Asa Kitabevi.

Türkdoğan Orhan, 2004, Türk Tarihinin Sosyolojisi, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık,

Yavuz Mehmet, 2006, Muş Masalları, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,

http://www.archive.org/stream/explanatoryele00waterich/explanatoryele00waterich_djvu.txt